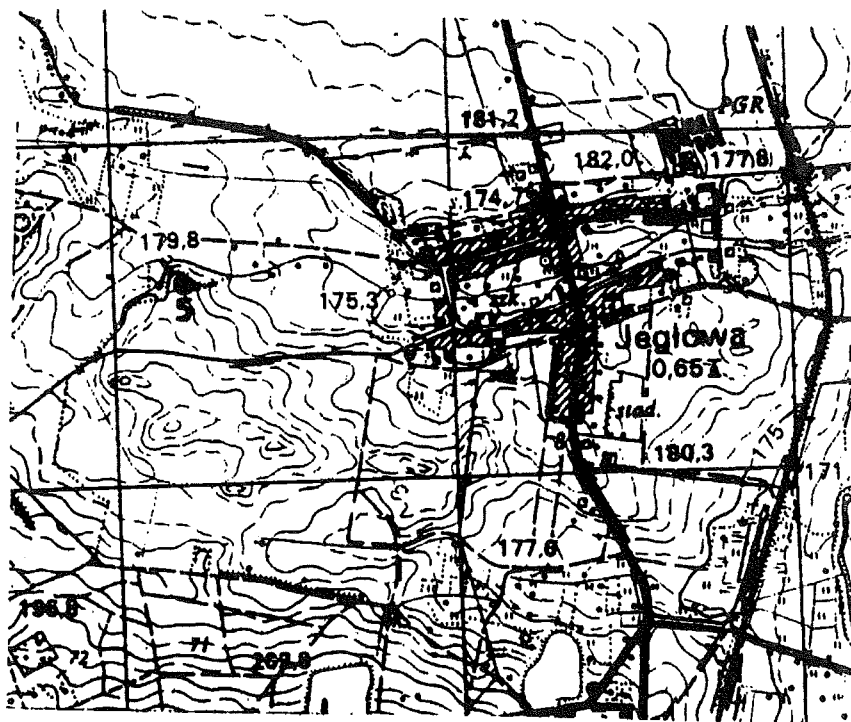

DARIUSZ BOBAK

ŚLADY OSADNICTWA Z EPOKI KAMIENIA W JEGŁOWEJ,
GM. PRZEWORNO

Stanowisko Jegłowa 5 położone jest po zachodniej stronie wsi Jegłowa, ok. 0,5 km od ostatnich zabudowań. Wieś ta leży na wschodnim skraju Wzgórz Strzelińskich, stanowiących rozległą grupę granitowych wzniesień ograniczonych dolinami Oławy na zachodzie i Krynki na wschodzie. Omawiane stanowisko leży w bezpośrednim ich sąsiedztwie, nad potokiem Jegłówka — lewym dopływem Krynki. Potok ów, spływając ze Wzgórz Strzelińskich, ścina zbocze jednego z pagórków, tworząc stromy stok. Powstałe w ten sposób niewielkie, płaskie wyniesienie zajmowane jest obecnie przez pola uprawne. Zabytki

Ryc. 1. Położenie stanowiska Jegłowa 5, gm. Przeworno

odkryte nad skrajem stoku, na terenie pokrytym żwirowo-piaszczystą glebą podgóorską, na niewielkiej (ok. 200 m²) powierzchni.

MATERIAŁ

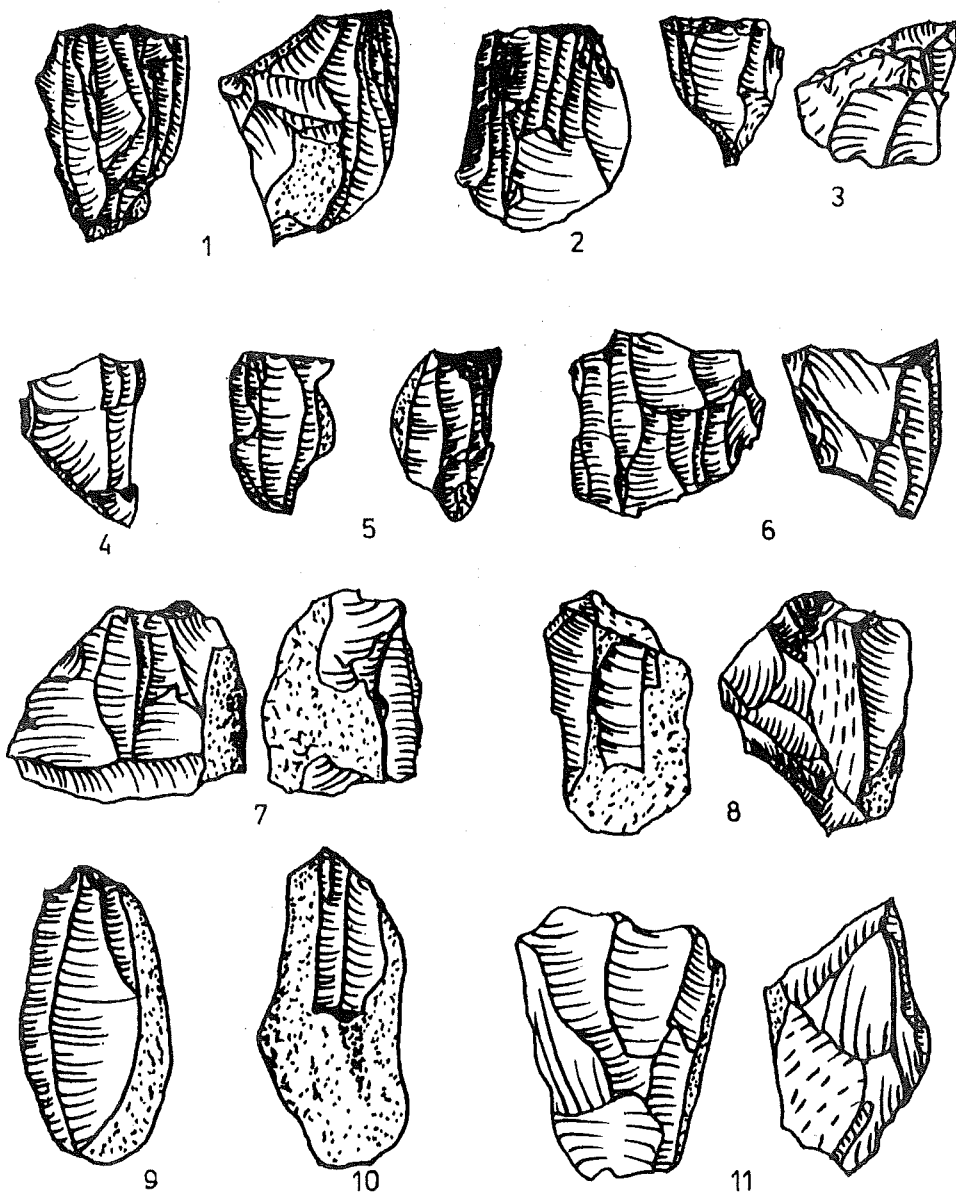
Na stanowisku znaleziono ok. 100 artefaktów krzemiennych, kilka ułamków ceramiki oraz wiór wykonany z kryształu górskiego. Zabytki znaleziono podczas badań powierzchniowych.

1. R d z e n i e. W grupie rdzeni wyróżniono szesnaście okazów. Sześć z nich stanowią rdzenie jednopiętowe (ryc. 2: 1, 4, 5, 9, 10; ryc. 3: 11), wiórowe (3 szt.) wiórowo-odłupkowe. W przypadku jednego z nich stwierdzono zaprawę boków, tyłu i pięty (ryc. 2: 1), u czterech dalszych (ryc. 2: 4, 5, 9; ryc. 3: 11) zaprawę lub uformowanie pięty. Wśród rdzeni dwupiętowych współnoodłupniowych wyróżniono dwa okazy wiórowe i jeden wiórowo-odłupkowy; dwa z nich (ryc. 2: 6, 11) mają zaprawę boków, tyłu i pięty. Do rdzeni ze zmienioną orientacją zaliczono sześć okazów, z których pięć ma przygotowaną piętę (ryc. 2: 2, 3, 7; ryc. 3: 12). Z jednego — początkowo wykorzystanego — otrzymano wióry; jeden, o wielokrotnie zmienianym kierunku odbić, służył do wykonywania odłupków; reszta — zarówno do wiórów, jak i odłupków. Osobno należy potraktować rdzeń przedstawiony na ryc. 2: 8. Część negatywów jest o wiele silniej spatynowana od pozostałych; ostra granica między powierzchniami o różnym stopniu spatynowania wskazuje na reutilizację: początkowo półsurowiec odbijano od jednej pięty, a w trakcie ponownej eksploatacji kierunek zmieniono na lekko skośny w stosunku do poprzedniego.

Wszystkie rdzenie zostały wykonane z bałtyckiego krzemienia narzutowego. Ich cechą charakterystyczną są niewielkie rozmiary: długość odłupki trzynastu okazów nie przekracza 3 cm, a negatywy odbić na jedenastu z nich wskazują na mikrolityczny charakter otrzymanego półsurowca. Zwraca także uwagę stosunkowo duży udział rdzeni w zbiorze.

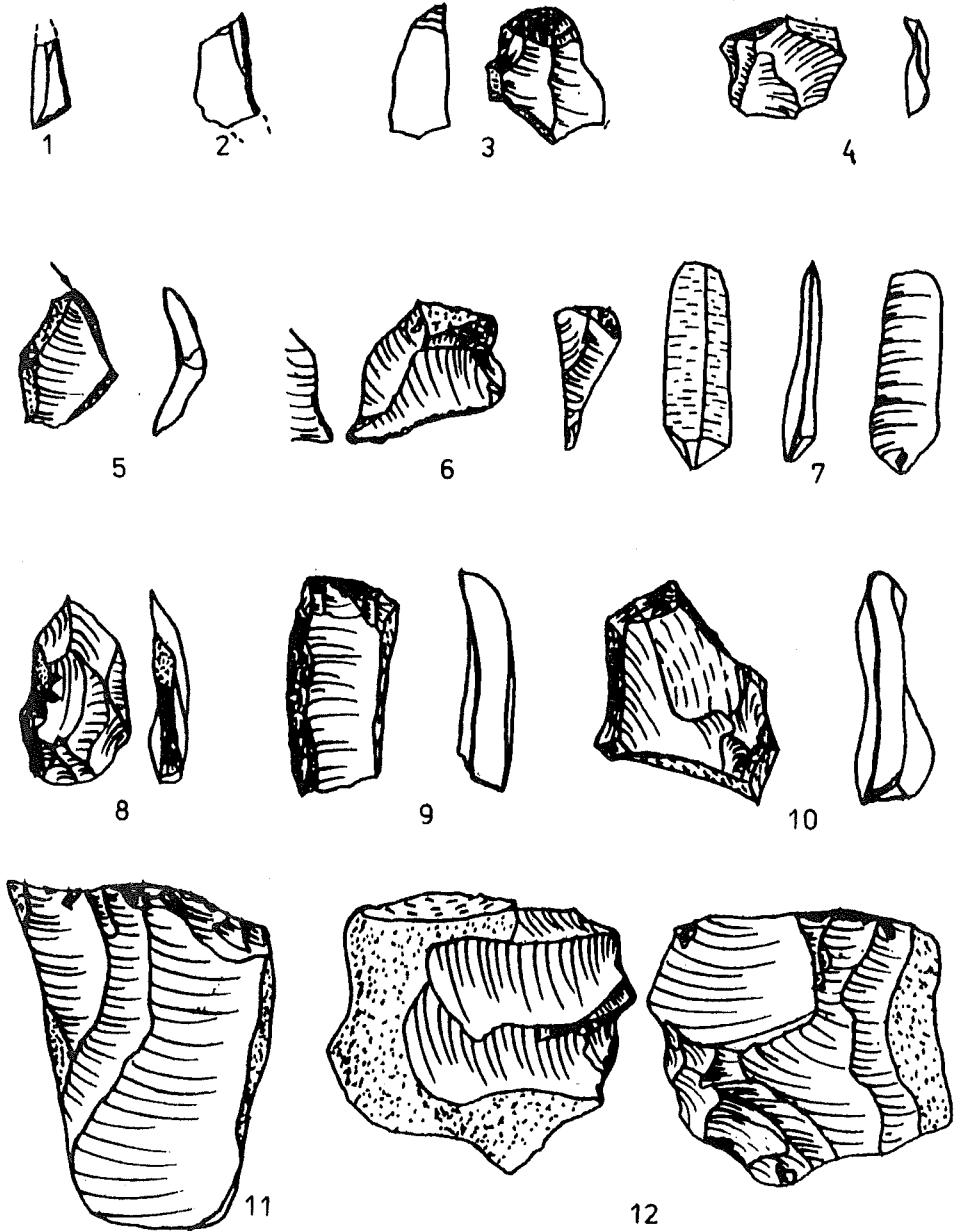
2. P ó ł s u r o w i e c. Wyróżniono trzydzieści odłupków i siedem wiórów, w większości pochodzących z rdzeni jednopiętowych. Ich średnia długość i szerokość wynoszą odpowiednio do wiórów 2,3 cm i 0,9 cm, dla odłupków 2,1 cm i 1,8 cm. Dwa fragmenty dużych, regularnych wiórów wykazują ślady intencjonalnego przełamania; na jednym z nich można stwierdzić ślady używania w postaci załuskania i zagładzenia krawędzi. Dwa okazy zostały, być może, wykonane z surowca jurajskiego. Uwagę zwraca wiór wykonany z kryształu górskiego (ryc. 3: 13), najprawdopodobniej pochodzącego z miejscowych złóż, odległych ok. 1,5 km od stanowiska. Na stronie dolnej, przy obu krawędziach występują mikroślady w postaci drobnych, biegnących pod kątem ok. 45° do osi rys, będące prawdopodobnie śladami używania. Oczywiście, biorąc pod uwagę brak negatywów na stronie górnej, nie można wykluczyć nieinten-

cyjnego pochodzenia tego wióra; wydaje się to jednak mało prawdopodobne. Najbliższe analogie używania tego surowca do wyrobu narzędzi stanowią: fragment bifacjalnego narzędzia rdzeniowego z Karpnik, gm. Mysłakowice (Bronowicki, Valde-Nowak 1994) oraz rylec z Bielawy, wykonany z kryształu pochodzącego z Jegłowej (informacja ustna Jarosława Bronowickiego).

Ryc. 2. Jegłowa 5, gm. Przeworno. Materiały krzemienne

3. *Formy retuszowane*. Do tej grupy zaliczono 18 artefaktów: zbrojniki — fragmenty trójkąta pieńkowskiego oraz bliżej nie określonego tylczaka (ryc. 3: 1, 2); mikrolityczny drapacz z drapiskiem umiejscowionym w partii piętowej-sęczkowej (ryc. 3: 3); odłupek z częściowo zaretuszowanym

Ryc. 3. Jęglowa 5, gm. Przeworno. Materiały kamienne

tylcem — półwytwór zbrojnika? (ryc. 3: 8); fragment wiórowca z wierzchołkiem w formie drapacza (ryc. 3: 9); drobny odłupek retuszowany, być może półwytwór drapacza (ryc. 3: 4); rylec jednak wykonany z drobnego odłupka (ryc. 3: 5); wiertnik o słabo wydzielonym, bocznym kolcu (ryc. 3: 6); rylec jednak wykonany z okrucha; zwielokrotniony przekłuwacz wykonany z okrucha; fragment nie określonego narzędzia, półstromo retuszowanego w partii przypiętkowej, silnie spatynowany (ryc. 3: 10); odłupek o drobnym, zwrotnym retuszu; fragment odłupka retuszowany w partii przypiętkowej, silnie spatynowany, być może fragment narzędzia; dwa odłupki retuszowane, jeden z nich silnie pokryty patyną; dwa retuszowane wióry oraz dwa okruchy retuszowane, w tym jeden zwrotnie.

4. C e r a m i k a. Na stanowisku znaleziono sześć niewielkich ułamków ceramiki kultury pucharów lejkowatych.

WNIOSKI

Materiały z Jegłowej nie są z pewnością zespołem homogenicznym. Wyróżniono kilka form charakterystycznych, jednak jednoznaczna klasyfikacja wszystkich zabytków nie jest możliwa. Fragment wiórowca (ryc. 3: 9), obecność intencjonalnie przełamanych wiórów i — przede wszystkim — ceramika wskazują na neolityczną genezę części kolekcji, podczas gdy mikrolity (zbrojniki, mikrolityczne drapacz i rylec — ryc. 3: 1-3, 5) oraz charakterystyczne, niewielkich rozmiarów rdzenie można uznać za element mezolityczny. Wyroby o pokroju mezolitycznym pojawiają się niekiedy w zespołach neolitycznych (Balcer 1986), jednak w tym przypadku, ze względu na ich dużą liczbę, można je znaczną dozą prawdopodobieństwa uznać je za pozostałości po pobycie ludności mezolitycznej. Przypuszczenie to wymaga uwiarygodnienia większą ilością materiału dowodowego; w przypadku jego potwierdzenia byłyby to pierwszy ślad osadnictwa mezolitycznego na tym terenie.

LITERATURA

- B a l c e r B., 1986, *Zagadnienie neolityzacji ziem Polski w świetle badań przemysłów krzemiennych związanych z kulturami „ceramicznymi”*, Archeologia Polski, t. 31, z. 1, s. 95-124.
- B r o n o w i c k i J., P. V a l d e - N o w a k, 1994, *Archeologia Sudetów w świetle wyników poszukiwań w Rudawach Janowickich*, Śląskie Spraw. Archeol., t. 35, s. 479-494.